

Ngôn ngữ hòa nhập với người khuyết tật

LỜI KHUYÊN

Tài liệu này sẽ hướng dẫn bạn cách sử dụng từ ngữ thân thiện với người khuyết tật, dựa theo Hướng dẫn của Liên Hợp Quốc về sử dụng ngôn ngữ giúp thúc đẩy sự hòa nhập của người khuyết tật. Việc giao tiếp một cách hiệu quả là rất quan trọng để xóa nhòa các rào cản, nâng cao sự tôn trọng đối với người khuyết tật và giúp người khuyết tật gần gũi hơn với tất cả mọi người trong xã hội.

1

Sử dụng những từ ngữ đặt yếu tố con người lên trước

Đề cập đến bản thân người khuyết tật trước khi nhắc đến những khiếm khuyết của họ. Chẳng hạn, hãy nói “trẻ bạch tạng” thay vì nói “trẻ bị bệnh bạch tạng”, và “người khuyết tật” thay vì nói “người bị tật nguyền”. Nếu bạn không chắc chắn, hãy hỏi người đó xem họ muốn được gọi như thế nào.

2

Tránh sử dụng biệt danh và sáo ngữ

Không nên gọi người khuyết tật là “siêu nhân” hay “anh hùng”. Thay vào đó, hãy tập trung vào tài năng và năng lực của họ.

3

Không nên sử dụng những lối nói giảm nói tránh có tính khinh thường

Hãy sử dụng những cụm từ trung lập như “người khuyết tật” thay vì “người có khả năng khác biệt” hoặc “người có nhu cầu đặc biệt”.

Từ ngữ nên sử dụng

Từ ngữ cần tránh

người khuyết tật

khuyết tật nhân, người bị tật nguyền

người không khuyết tật

cơ thể bình thường, cơ thể khỏe mạnh

có [khuyết tật/tình trạng]

bị, bị ảnh hưởng bởi, nạn nhân của

người khuyết tật trí tuệ

tâm thần, chậm phát triển, tật nguyền

người khuyết tật tâm lý xã hội

điên, tâm thần, mất trí nhớ

người điếc, người lảng tai

câm điếc, tổn thương thính giác

người khiếm thính

câm điếc

người khuyết tật thể chất

què, khập khiễng, tàn phế, dị dạng

người sử dụng xe lăn

ngồi trên xe lăn, phải ngồi trên xe lăn

người có vóc dáng thấp bé

lùn, còi cọc, bị ức chế sinh trưởng

người mắc hội chứng Down

người đần độn, người đặc biệt, người Down

người bạch tạng

bạch tạng nhân, người bị bệnh bạch tạng

bãi đậu xe dành cho người khuyết tật,
nhà vệ sinh dành cho người khuyết tật

bãi đậu xe dành cho người tàn phế,
nhà tắm dành cho người tàn phế

4

Khuyết tật không phải là một căn bệnh hay một vấn đề

Tránh việc coi khuyết tật là một vấn đề y tế hoặc cần sự ưu tiên hay từ thiện. Hãy sử dụng những từ ngữ đặt yếu tố con người lên trước và tránh sử dụng những cụm từ như “phải chịu đựng” hoặc “nạn nhân”.

5

Sử dụng ngôn ngữ phù hợp trong trò chuyện thân mật

Tránh sử dụng những từ ẩn dụ hay những cụm từ liên quan đến khuyết tật nhưng mang tính xúc phạm.

6

Tiếp cận và khả năng tiếp cận

Phân biệt giữa tiếp cận (cơ hội) và khả năng tiếp cận (không có rào cản).

7

Chữ nổi

Chữ nổi là một phương pháp để đọc chữ không phải là một ngôn ngữ. Hãy sử dụng từ “người sử dụng chữ nổi” bởi vì không phải người khiếm thị nào cũng sử dụng chữ nổi.

8

Thuyết minh và phụ đề

Thuyết minh dành cho đối tượng là người khiếm thính, và thường bao gồm các đoạn hội thoại và mô tả âm thanh. Phụ đề dành cho đối tượng là người xem có thể nghe thấy âm thanh, nhưng không thể hiểu ngôn ngữ được nói trong video.

9

Cộng đồng người điếc

Không viết hoa chữ “điếc” hoặc “cộng đồng người điếc” trong văn bản.

10

Tiết lộ

Người khuyết tật có quyền lựa chọn chia sẻ hoặc không chia sẻ thông tin về tình trạng khuyết tật của họ. Tại nơi làm việc, chúng ta nên tránh sử dụng những từ như “tiết lộ” hoặc “tuyên bố” về tình trạng khuyết tật.

11

Giúp đỡ, ủng hộ, hỗ trợ

Hãy sử dụng từ “trợ giúp” hoặc “hỗ trợ” thay vì “giúp đỡ”, với hàm ý là người khuyết tật không thể tự làm được.

12

Hòa nhập và kết hợp nạp

Sử dụng từ mang tính tích cực là “hòa nhập” (inclusion), thay vì từ mang tính tiêu cực hơn là “kết nạp” (integration).

13

NKT

Không bao giờ được sử dụng chữ viết tắt “NKT” hoặc “nkt” để chỉ người khuyết tật trong các văn bản chính thức của Liên Hợp Quốc.

14

Ngôn ngữ đơn giản

Hãy sử dụng “ngôn ngữ đơn giản” thay vì “tiếng Anh đơn giản” để thể hiện ý là có đề cập đến các ngôn ngữ khác.

15

Ngôn ngữ ký hiệu và Ký hiệu quốc tế

Các quốc gia khác nhau có ngôn ngữ ký hiệu khác nhau. Hãy sử dụng Ký hiệu quốc tế trong tất cả các sự kiện gặp gỡ của người khiếm thính trên toàn thế giới.

16

Suy giảm thị lực và mù lòa

Cụm từ “suy giảm thị lực” hoặc “suy giảm tầm nhìn” bao gồm nhiều tình trạng thị lực kém, và mù lòa chỉ là một trong số đó.

Thông qua việc áp dụng những lời khuyên này, chúng ta sẽ góp phần tạo nên một môi trường hòa nhập và tôn trọng hơn đối với người khuyết tật, phù hợp với Chiến lược hòa nhập người khuyết tật của Liên Hợp Quốc.

Nguyên tắc của Liên Hợp Quốc về sử dụng ngôn ngữ giúp thúc đẩy sự hòa nhập của người khuyết tật: www.ungeneva.org/sites/default/files/2021-01/Disability-Inclusive-Language-Guidelines.pdf

Văn phòng UNICEF Hà Nội, Ngôi nhà Xanh Liên Hợp Quốc, 304 Kim Mã, Quận Ba Đình, Hà Nội, Việt Nam

NHỮNG LỜI KHUYÊN MÀ AI CŨNG CÓ THỂ THỰC HIỆN

Trao đổi về tình trạng khuyết tật với sự tôn trọng

Sử dụng những từ ngữ phù hợp nhất sẽ mang lại những tác động đáng kể. Giữ thái độ tử tế và tôn trọng khi nói về tình trạng khuyết tật. Dưới đây là một số lời khuyên rất dễ thực hiện:

Sử dụng từ ngữ phù hợp

- 1 Luôn đề cập đến bản thân người khuyết tật trước khi nhắc đến những khiếm khuyết của họ. Thay vì nói bạch tạng nhi, hãy nói trẻ bạch tạng. Và nếu bạn không chắc chắn, hãy trực tiếp hỏi người đó xem họ muốn được gọi như thế nào.

Tập trung vào những điểm mạnh

- 2 Người khuyết tật thật tuyệt vời! Hãy nói về tài năng và những điểm mạnh của họ. Chỉ đề cập đến tình trạng khuyết tật của họ khi cần thiết.

Sử dụng ngôn từ tích cực

- 3 Hãy tránh sử dụng những từ ngữ hoặc câu đùa gây khó chịu. Hãy sử dụng những từ ngữ tích cực và khiến mọi người cảm thấy dễ chịu.

NÊN NÓI

ĐỪNG NÓI

người khuyết tật

khuyết tật nhân, người bị tật nguyền

người không có khuyết tật

cơ thể bình thường, cơ thể khỏe mạnh

có [khuyết tật/tình trạng]

bị, bị ảnh hưởng bởi, nạn nhân của

người khuyết tật trí tuệ

tâm thần, chậm phát triển, tật nguyền

người điếc

câm điếc

người khiếm thính

câm điếc

người có khuyết tật thể chất

què, khập khiễng, dị dạng

người sử dụng xe lăn

tật nguyền, què cụt

người có vóc dáng thấp bé

lùn, còi cọc

người mắc hội chứng Down

người đần độn

người bạch tạng

Người bị bệnh bạch tạng

Thông qua việc sử dụng những từ ngữ tích cực, chúng ta góp phần tạo nên một thế giới thân thiện và hạnh phúc dành cho tất cả mọi người. Hãy tôn trọng lẫn nhau và làm theo Chiến lược hòa nhập người khuyết tật của Liên Hợp Quốc.

Nguyên tắc của Liên Hợp Quốc về sử dụng ngôn ngữ giúp thúc đẩy sự hòa nhập của người khuyết tật:

<https://www.ungeneva.org/sites/default/files/2021-01/Disability-Inclusive-Language-Guidelines.pdf>

Văn phòng UNICEF Hà Nội, Ngôi nhà Xanh Liên Hợp Quốc, 304 Kim Mã, Quận Ba Đình, Hà Nội, Việt Nam